
DOI: 10.4467/29567610PIB.24.020.20783

mgr Patryk Ochyra

Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych w Warszawie

ORCID: 0000-0001-8991-4068

dr Katarzyna Ochyra-Żurawska

Menedżerska Akademia Nauk Stosowanych w Warszawie

ORCID: 0000-0001-6214-8930

dr Marcin Oskierko

Państwowa Akademia Nauk Stosowanych w Chełmie

ORCID: 0000-0003-3450-6037

DZIAŁALNOŚĆ ORGANIZACJI PROOBRONNYCH W POLSCE

ACTIVITIES OF DEFENSE ORGANIZATIONS IN POLAND

Streszczenie

Celem artykułu jest analiza roli i znaczenia organizacji pozarządowych, o charakterze proobronnym w systemie bezpieczeństwa państwa. Autorzy dążą do ukazania, jak te organizacje przyczyniają się do podnoszenia poziomu bezpieczeństwa, poprzez różnorodne działania edukacyjne, szkoleniowe oraz wsparcie logistyczne i operacyjne. Artykuł rozpoczyna się od omówienia współczesnych zagrożeń i wyzwań w obszarze bezpieczeństwa, podkreślając konieczność elastycznego podejścia do strategii bezpieczeństwa oraz angażowania różnych sektorów społecznych, w tym organizacji pozarządowych. W kolejnej części autorzy definiują organizacje pozarządowe i podkreślają ich niezależność od struktur rządowych. Zwracają uwagę na ich rolę w systemie demokratycznym oraz na prawne ramy funkcjonowania organizacji pozarządowych w Polsce. W dalszej części autorzy omawiają szeroki zakres działalności organizacji pozarządowych, w tym promocję aktywności fizycznej, kulturę, edukację, pomoc społeczną, ochronę zdrowia, rozwój lokalny, ochronę praw zwierząt czy promowanie równości płci. Podkreślają, jak różnorodność tych działań przyczynia się do poprawy jakości życia obywateli oraz wzrostu świadomości społecznej. Na potrzeby artykułu sformułowano problem badawczy w postaci pytania: Jakie jest znaczenie i rola organizacji pozarządowych o charakterze proobronnym w systemie bezpieczeństwa państwa? Wobec tak

przedstawionego problemu badawczego sformułowano hipotezę: Organizacje pozarządowe o charakterze proobronnym odgrywają istotną rolę w systemie bezpieczeństwa państwa, przyczyniając się do podnoszenia poziomu bezpieczeństwa poprzez edukację, szkolenia, wsparcie logistyczne i operacyjne oraz kształtowanie polityk bezpieczeństwa na poziomie lokalnym i narodowym. Na potrzeby badań posłużono się metodą analizy literatury, aktów prawnych oraz rzetelnych źródeł internetowych.

Słowa kluczowe: organizacje pozarządowe, bezpieczeństwo, społeczeństwo, proobronność

Abstract

The aim of the article is to analyze the role and importance of pro-defense non-governmental organizations in the state security system. The authors aim to show how these organizations contribute to increasing the level of safety through various educational, training, logistical and operational support activities. The article begins with a discussion of contemporary threats and challenges in the area of security, emphasizing the need for a flexible approach to security strategy and the involvement of various sectors of society, including non-governmental organizations. In the next part, the authors define non-governmental organizations and emphasize their independence from government structures. They draw attention to their role in the democratic system and to the legal framework for the functioning of non-governmental organizations in Poland. Further on, the authors discuss a wide range of activities of non-governmental organizations, including the promotion of physical activity, culture, education, social assistance, health care, local development, protection of animal rights and promotion of gender equality. They emphasise how the diversity of these activities contributes to improving the quality of life of citizens and increasing public awareness. For the purposes of the article, a research problem was formulated in the form of the question: What is the importance and role of pro-defense non-governmental organizations in the state security system? In view of the research problem presented in this way, a hypothesis was formulated: Pro-defense non-governmental organizations play an important role in the state security system, contributing to raising the level of security through education, training, logistical and operational support, and shaping security policies at the local and national level. For the purposes of the study, the method of analysis of literature, legal acts and reliable Internet sources was used.

Keywords: non-governmental organizations, security, society, pro-defense

Wstęp

Współczesny świat charakteryzuje się wzrostem poziomu zagrożeń i ryzyka we wszystkich obszarach bezpieczeństwa. Te zagrożenia występują zarów-

no na poziomie globalnym, jak i regionalnym, co wymusza na państwach poszukiwanie skutecznych strategii ich minimalizacji, zapobiegania oraz przeciwdziałania. Państwa muszą podejmować działania na wielu frontach, aby skutecznie stawić czoła wyzwaniom, które pojawiają się w dynamicznie zmieniającym się środowisku międzynarodowym. Skuteczność tych działań zależy od zdolności państwa do adaptacji i elastycznego reagowania na pojawiające się zagrożenia.

Wzrost skali zagrożeń znajduje swoje odzwierciedlenie w rozbudowanej terminologii związanej z bezpieczeństwem. Pojęcia takie jak bezpieczeństwo, zagrożenie, prewencja i odporność są coraz bardziej powszechne i stanowią integralną część dyskursu publicznego. Konieczność precyzyjnego zrozumienia tych terminów jest niezbędna do skutecznego zarządzania bezpieczeństwem na poziomie państwowym.

W kontekście rosnących zagrożeń, organizacje pozarządowe o charakterze proobronnym odgrywają coraz większą rolę w systemie bezpieczeństwa państwa. Organizacje te, działając niezależnie od struktur rządowych, wnoszą cenny wkład w podnoszenie poziomu bezpieczeństwa poprzez edukację, szkolenia oraz wsparcie logistyczne i operacyjne. Ich działania są często skierowane na podnoszenie świadomości społecznej w zakresie bezpieczeństwa, a także na budowanie zdolności obronnych wśród obywateli. Proobronne organizacje pozarządowe mają również istotne znaczenie w kształtowaniu polityk bezpieczeństwa na poziomie lokalnym i narodowym. Ich zaangażowanie w procesy konsultacyjne i doradcze, pozwala na uwzględnienie perspektywy obywatelskiej w planowaniu strategicznym. W ten sposób, organizacje te nie tylko wspierają działania rządu, ale także wprowadzają innowacyjne rozwiązania, które mogą przyczynić się do zwiększenia efektywności systemu bezpieczeństwa.

Głównym celem niniejszego opracowania jest analiza roli i miejsca proobronnych organizacji pozarządowych w obszarze bezpieczeństwa państwa. W artykule zostaną przedstawione przykłady działań tych organizacji, ich struktura, a także wyzwania i możliwości, jakie stoją przed nimi w kontekście współczesnych zagrożeń. Poprzez dokładne zrozumienie ich funkcji i znaczenia, możliwe jest lepsze wykorzystanie potencjału tych organizacji, w kształtowaniu bezpieczniejszej przyszłości dla państwa i jego obywateli.

Funkcjonowanie organizacji pozarządowych w ujęciu teoretycznym

Zagwarantowanie bezpieczeństwa obywatelom jest jednym z fundamentalnych obowiązków państwa. Aby wypełnić tę rolę, państwo powinno rozważać różne ścieżki budowania bezpieczeństwa, w tym działalność organizacji pozarządowych. W dzisiejszym świecie państwa posiadają złożone systemy

społeczno-gospodarcze, składające się z różnych sektorów, które współdziałają ze sobą. Sektory te obejmują sektor publiczny (pierwszy sektor), sektor prywatny (drugi sektor) oraz trzeci sektor (sektor społeczny). Termin „sektor” odnosi się do wszelkich organizacji, które pomimo swojej złożoności i różnorodności, podlegają podobnym regulacjom prawnym oraz są objęte podobną polityką fiskalną¹.

Organizacje pozarządowe są głęboko związane z dynamiką społeczeństw obywatelskich, czasem nawet uważane za ich synonimy. Bez względu na przyjętą definicję, trzeci sektor wymaga istnienia demokracji oraz prawniczych gwarancji podstawowych praw obywatelskich, takich jak wolność sumienia, wyznania, zrzeczeń, słowa i opinii. Kluczową rolę odgrywają postawy społecznego zaangażowania jednostek, które sprzeciwiają się bezwarunkowej podległości władzy, dążąc raczej do realizacji swoich aspiracji poza strukturami państwowymi. Obywatel, będący świadomym podmiotem w sferze publicznej, nie tylko działa na rzecz swojego dobra prywatnego, lecz także bezinteresownie angażuje się dla dobra wspólnoty. Organizacje pozarządowe charakteryzują się niezależnością w podejmowaniu decyzji i działaniach, co oznacza, że są niezależne od władzy politycznej i posiadają szeroki zakres autonomii. Dlatego też ich funkcjonowanie w systemach absolutystycznych, totalitarnych lub autorytarnych jest niemożliwe, albo poddane rygorystycznej kontroli².

Organizacje pozarządowe to jednostki działające niezależnie od administracji rządowej, nienastawione na zysk, zorientowane na realizację celów społecznych, kulturalnych, oświatowych, zdrowotnych czy ekologicznych. Definiuje się je jako dobrowolne stowarzyszenia obywateli, mające na celu realizację zadań pożytku publicznego. W Polsce kluczową rolę odgrywają stowarzyszenia i fundacje, które są najbardziej powszechnymi formami prawnymi organizacji pozarządowych³.

Funkcjonowanie organizacji pozarządowych w Polsce reguluje kilka kluczowych aktów prawnych. Najważniejszym z nich jest Konstytucja, w której zagwarantowano obywatelom prawo do zrzeszania się. W Konstytucji, jednakże nie wymieniono nazwy „organizacja pozarządowa” zamiast niej można spotkać sformułowanie „organizacja społeczna”⁴. Konstytucja zatem w sposób pośredni określa role organizacji pozarządowych w polskim porządku prawnym.

Zakres stosowania prawa wobec organizacji o takim charakterze regulują inne ustawy takie jak:

- 1 E. Leś, *Od filantropii do pomocniczości. Studium porównawcze rozwoju i działalności organizacji społecznych*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2000, s. 16.
- 2 K. Rogaczewska, *Organizacje pozarządowe w polityce międzynarodowej*, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2015, s. 8.
- 3 M. Janoś-Kresto, *Organizacje pozarządowe na rynku usług społecznych w Polsce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2013, s. 58–67.
- 4 Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483, art. 5.

- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 roku o fundacjach – definiuje fundacje jako osoby prawne, które dysponują majątkiem przeznaczonym na realizację określonych celów statutowych. Fundacje mogą być zakładane przez osoby fizyczne i prawne, zarówno krajowe, jak i zagraniczne⁵.
- Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 roku – Prawo o stowarzyszeniach – określa stowarzyszenia jako dobrowolne, samorządne i trwałe zrzeszenia, które nie prowadzą działalności gospodarczej w celu osiągnięcia zysku. Stowarzyszenia mogą być rejestrowane lub zwykłe (nierejestrowane)⁶.
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 roku o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – reguluje kwestie związane z działalnością pożytku publicznego oraz zasadami współpracy między organizacjami pozarządowymi a administracją publiczną⁷.

Zgodnie z ustawą o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z dnia 24 kwietnia 2003 roku, organizacje pozarządowe mogą być określone jako:

- podmioty niezależne od sektora finansów publicznych, zgodnie z definicją zawartą w ustawie o finansach publicznych;
- działające nie w celu osiągnięcia zysku.
- osoby prawne lub jednostki organizacyjne, które nie posiadają osobowości prawnej, ale są uprawnione do działania na podstawie odrębnych ustaw, w tym fundacje i stowarzyszenia⁸.

Organizacje pozarządowe odgrywają kluczową rolę w systemie prawnym Rzeczypospolitej Polskiej, wynikającą z istoty społeczeństwa obywatelskiego, gdzie ich rozwój jest zapewniony w konstytucji RP. Państwo Polskie, spełniając konstytucyjny obowiązek, angażuje się w utrzymanie środków mających na celu ochronę obywateli przed różnorodnymi zagrożeniami XXI wieku, zarówno naturalnymi, jak i ludzkimi.

Organizacje pozarządowe obejmują różne formy prawne, takie jak stowarzyszenia, fundacje, związki zawodowe, organizacje pracodawców, partie polityczne, czy też ruchy społeczne. Każda z tych instytucji działa w ramach trzeciego sektora, realizując swoje cele głównie w obszarach takich jak działalność społeczna, kulturalna, edukacyjna, integracyjna, zawodowa, hobbystyczna oraz związana z bezpieczeństwem⁹.

5 Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach, Dz. U. z 2023 r. poz. 166., art. 2

6 Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach, Dz. U. z 2020 r. poz. 2261., art. 2.

7 Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, Dz. U. z 2023 r. poz. 571, z 2024 r. poz. 834., art. 1.

8 Tamże.

9 E. Kotnis-Górka, M. Wysocki, *Organizacje pozarządowe. Zarządzanie, kreowanie wizerunku i współpraca z mediami w III sektorze*, Onepress, Warszawa 2011, s. 8–9.

W Polsce istnieje wiele typów organizacji pozarządowych, różniących się celami, zadaniami i strukturą. Najważniejsze z nich to stowarzyszenia, które mogą być zarejestrowane lub zwykłe, fundacje, posiadające osobowość prawną i dysponujące większymi środkami finansowymi, oraz organizacje pożytku publicznego (OPP), korzystające z przywilejów podatkowych. Finansowanie działalności organizacji pozarządowych odgrywa kluczową rolę w ich funkcjonowaniu. Mogą one pozyskiwać środki z różnych źródeł, m. in. takich jak składki członkowskie, dotacje, darowizny, działalność gospodarcza, zbiórki publiczne, kampanie crowdfundingowe czy 1% podatku¹⁰. Dzięki temu organizacje te mogą skutecznie realizować swoje cele statutowe, wpływając na jakość życia obywateli i spełniając ważne zadania publiczne. Wspierane przez prawną regulację, wsparcie finansowe oraz zaangażowanie obywateli, organizacje pozarządowe stanowią istotny element demokratycznego systemu społecznego, przyczyniając się do postępu społecznego i gospodarczego kraju.

Organizacje pozarządowe stanowią kluczowy element społeczeństwa obywatelskiego, pełniąc rolę pośrednika między obywatelami a administracją publiczną. Ich działalność opiera się na różnorodnych źródłach finansowania, a ich funkcjonowanie regulują liczne akty prawne, które zapewniają im odpowiednie ramy do realizacji swoich statutowych celów. Poprzez swoją aktywność, organizacje pozarządowe przyczyniają się do wzrostu świadomości społecznej, realizacji zadań publicznych oraz poprawy jakości życia obywateli.

Podczas analizy aktualnych działań organizacji pozarządowych zauważamy, że coraz częściej podejmują one inicjatywy dotychczas zarezerwowane głównie dla sfery państwowej, w tym obszar bezpieczeństwa. W kontekście ostatniego aspektu, ich działania mogą obejmować bezpośrednie wsparcie dla operacji wojskowych, mających na celu realizację konkretnych zadań, jak i wsparcie pomocnicze, na przykład poprzez inicjowanie akcji społecznych, mających na celu zwiększenie akceptacji społecznej dla sił zbrojnych, podejmowanie działań patriotycznych, które promują narodowy duch oraz sprzyjające podejście obywateli do kwestii związanych z obronnością¹¹. Wzrost zaangażowania organizacji pozarządowych w kwestie proobronne może istotnie wpływać na bezpieczeństwo państwa, co będzie omawiane w dalszej części tej pracy.

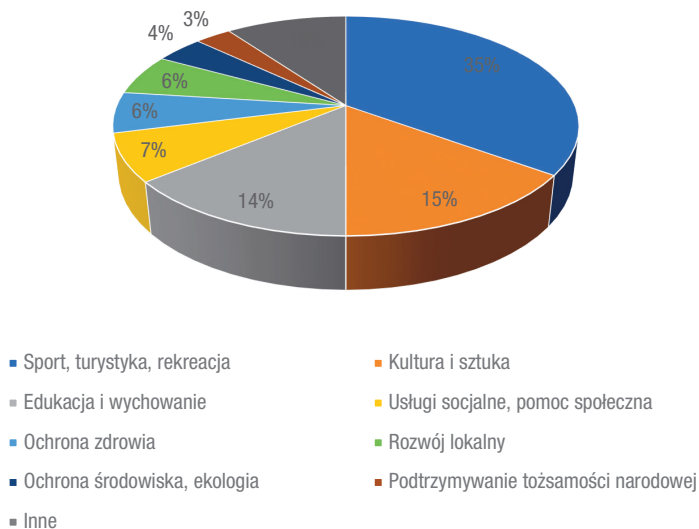
Obszary działalności organizacji pozarządowych w Polsce

Organizacje pozarządowe odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu społeczeństwa obywatelskiego w Polsce. Ich działalność obejmuje szeroki wachlarz dziedzin, które mają na celu poprawę jakości życia, wspieranie rozwoju

10 M. Pietra, *Źródła finansowania organizacji pozarządowych w Polsce – na przykładzie województwa podkarpackiego*, „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy”, z. 48(4)/2016, s. 380.

11 A. Rogozińska, *Organizacje pozarządowe wobec kwestii bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej po 1989 r.*, „Społeczeństwo i polityka”, 4(61), 2019, s. 253.

lokalnych społeczności oraz promowanie wartości społecznych. Sprostanie aktualnym zagrożeniom i wyzwaniom przez demokratyczne państwo wymaga organizacji bezpieczeństwa na miarę współczesnego świata, w którym równorzędnie uczestniczą podmioty rządowe jak i organizacje pozarządowe, wzajemnie się uzupełniając. Działalność ich jest niezbędna do utrzymania wysokiego poziomu bezpieczeństwa państwa, zdrowia i życia obywateli oraz jego efektywnego funkcjonowania¹².

Wykres 1. Obszary funkcjonowania organizacji pozarządowych w Polsce.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie, Dziedziny działań NGO, <https://fakty.ngo.pl/fakt/dziedziny-dzialan-ngo> [dostęp:08.07.2024 r.].

Jednym z najważniejszych obszarów działalności NGO jest promowanie aktywności fizycznej, sportu oraz turystyki. Organizacje te angażują się w organizowanie imprez sportowych, prowadzenie klubów sportowych, a także promocję zdrowego stylu życia. Celem tych działań jest nie tylko rozwijanie pasji sportowych, ale również integracja społeczna i promowanie zdrowia publicznego. Przykłady takich działań to lokalne maratony, turnieje sportowe, a także programy rekreacyjne dla dzieci i młodzieży¹³.

Kultura i edukacja to kolejne kluczowe obszary, w których działają organizacje pozarządowe. NGO w Polsce organizują różnorodne wydarzenia kulturalne, takie jak festiwale, wystawy, warsztaty artystyczne, a także prowadzą działania

12 K. Zalewska, K. Ochyra-Żurawska, Z. Ciekanski, *Organizacje rządowe w systemie bezpieczeństwa państwa*, „Studia Administracji i Bezpieczeństwa”, nr 13, 2022, s. 211.

13 B. Zysik-Christ, *Rola pozarządowych organizacji w systemie bezpieczeństwa publicznego*, Akademia Wojsk Lądowych, Wrocław 2022, s. 3.

edukacyjne skierowane do różnych grup społecznych. Celem tych inicjatyw jest promocja dziedzictwa kulturowego, rozwijanie talentów artystycznych oraz wspieranie edukacji na różnych poziomach. Dzięki działalności NGO, społeczeństwo ma możliwość uczestniczenia w bogatym życiu kulturalnym oraz zdobywania nowych umiejętności i wiedzy¹⁴.

Pomoc społeczna to obszar, w którym organizacje pozarządowe odgrywają szczególnie istotną rolę. NGO prowadzą liczne programy wsparcia dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, w tym dla osób bezdomnych, niepełnosprawnych, seniorów, a także rodzin ubogich. Działania te obejmują udzielanie pomocy materialnej, organizowanie schronisk, wsparcie psychologiczne, a także prowadzenie programów integracyjnych. Celem tych działań jest poprawa jakości życia najbardziej potrzebujących oraz wspieranie ich w przezwyciężaniu trudności.

Organizacje pozarządowe angażują się również w działania na rzecz ochrony zdrowia. Prowadzą kampanie informacyjne, dotyczące profilaktyki zdrowotnej, organizują badania przesiewowe, a także wspierają osoby cierpiące na różne choroby. Dzięki działalności NGO, społeczeństwo ma lepszy dostęp do informacji na temat zdrowia oraz możliwości wczesnego wykrywania i leczenia chorób. Przykładem takich działań są kampanie antynikotynowe, programy wsparcia dla osób z chorobami nowotworowymi, czy też organizowanie punktów bezpłatnych badań.

Rozwój lokalny to kolejny ważny obszar działalności organizacji pozarządowych. NGO angażują się w projekty mające na celu rozwój infrastruktury, wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców, a także inicjatywy na rzecz zrównoważonego rozwoju. Działania te mają na celu poprawę jakości życia w lokalnych społecznościach, wspieranie ich samodzielności oraz promowanie zrównoważonego rozwoju. Przykłady takich inicjatyw to projekty rewitalizacji przestrzeni publicznych, programy wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw, czy też działania na rzecz ochrony środowiska.

NGO w Polsce aktywnie działają również na rzecz ochrony praw zwierząt oraz promowania równości płci. Organizacje zajmujące się prawami zwierząt prowadzą schroniska, organizują kampanie adopcyjne, a także działają na rzecz zmiany przepisów prawnych, dotyczących ochrony zwierząt. Z kolei organizacje promujące równość płci angażują się w działania edukacyjne, kampanie społeczne oraz wsparcie dla osób doświadczających dyskryminacji. Celem tych działań jest budowanie społeczeństwa opartego na szacunku dla praw wszystkich istot oraz promowanie równości i sprawiedliwości¹⁵.

14 K. Ziolo, *Funkcjonowanie organizacji pozarządowych a motywacje ich uczestników*, „ZN WSH Zarządzanie”, nr 4, 2016, s. 223.

15 Dziedziny działań NGO, <https://fakty.ngo.pl/fakt/dziedziny-dzialan-ngo> [dsotep:08.07.2024 r.].

Działalność organizacji pozarządowych w Polsce jest niezwykle zróżnicowana i obejmuje wiele ważnych obszarów. NGO mają kluczowe znaczenie dla rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, wspierania najbardziej potrzebujących, promowania zdrowia i kultury, a także ochrony praw zwierząt i równości płci. Dzięki ich zaangażowaniu, życie wielu ludzi staje się lepsze, a społeczności lokalne mają możliwość dynamicznego rozwoju. Organizacje pozarządowe w Polsce są również ważnym elementem, wpływającym na bezpieczeństwo państwa, szczególnie te o charakterze proobronnym.

Organizacje proobronne jako przykład działalności NGO

Potencjał organizacji pozarządowych w zakresie wspierania bezpieczeństwa i obronności państwa sprawił, że ich rola została uwzględniona w kluczowych dokumentach strategicznych. Jednym z najważniejszych jest Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2020 roku. Dokument ten przewiduje, że budowa kompleksowego systemu obrony powszechnej, mającego na celu odporność państwa na zagrożenia zarówno militarne, jak i niemilitarne, powinna w pełni wykorzystywać zasoby instytucji państwowych i samorządowych, sektora edukacji, społeczności lokalnych, przedsiębiorstw, obywateli jak i organizacji pozarządowych.

Strategia szczególnie akcentuje rolę organizacji pozarządowych w edukacji na temat bezpieczeństwa narodowego, promocji postaw patriotycznych oraz kształtowaniu odpowiedzialnych zachowań obywatelskich i prospołecznych. Organizacje pozarządowe odgrywają istotną rolę w podnoszeniu świadomości społecznej w zakresie obronności, co przyczynia się do budowania silnego i świadomego społeczeństwa¹⁶.

Kolejnym przykładem świadomości podmiotów państwowych, co do istotności działalności organizacji pozarządowych dla budowania bezpieczeństwa państwa była Decyzja Ministra Obrony Narodowej z 7 grudnia 2020 roku w sprawie formalizacji współpracy pomiędzy resortem obrony a organizacjami pozarządowymi. Decyzja ta wprowadza zasady współpracy z organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami społecznymi, umożliwiając zawieranie partnerskich umów proobronnych. Umowy te określają zobowiązania resortu obrony w zakresie podnoszenia kwalifikacji oraz wsparcia działalności proobronnej organizacji pozarządowych¹⁷.

W kwestii współpracy Sił Zbrojnych należy również zwrócić uwagę na treść odnoszącą się do tej współpracy w Ustawie o Obronie Ojczyzny z 2022 roku, w której to określono: Minister Obrony Narodowej może zawrzeć partnerską

¹⁶ Strategia bezpieczeństwa narodowego z 2020 r., s. 19.

¹⁷ Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr 168/MON z dnia 7 grudnia 2020 r. w sprawie wprowadzenia zasad współpracy resortu obrony narodowej z organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami społecznymi, rozdział 1.

umowę proobronną z organizacją pozarządową, prowadzącą społecznie użyteczną działalność na rzecz wzmocnienia bezpieczeństwa państwa oraz narodowych zdolności obronnych, na wniosek tej organizacji¹⁸.

Strategiczne założenia i decyzje te podkreślają rosnące znaczenie organizacji pozarządowych w systemie obronnym kraju. Ich zaangażowanie w edukację obronną, promocję patriotyzmu oraz współpracę z wojskiem stanowi istotny element w budowaniu odporności państwa na różnorodne zagrożenia.

W ramach działań społeczeństwa obywatelskiego, które koncentrują się na ochronie wspólnych wartości, można wyróżnić inicjatywy organizacji pozarządowych, związane z obronnością i bezpieczeństwem, które pozwalają na określenie ich mianem organizacji proobronnych. W literaturze przedmiotu organizacje proobronne są postrzegane jako „organizacje pozarządowe, które mają na celu troskę o dobro wspólne – państwo i jego obywatele – oraz o bezpieczeństwo. Działają na zasadzie dobrowolnego zrzeszenia, kierując się ideą patriotyzmu i dążąc do zwiększenia zdolności obronnych społeczeństwa. Organizacje te angażują się w działania edukacyjne, wychowawcze i szkoleniowe, aby podnieść świadomość obronną, stworzyć naród gotowy do obrony kraju, dostarczyć Siłom Zbrojnym wykwalifikowane rezerwy oraz wyszkolić przyszłych żołnierzy zawodowych”¹⁹. W dalszej części rozdziału zostanie przeanalizowany potencjał organizacji pozarządowych oraz przedstawione przykłady ich współpracy z instytucjami państwowymi na rzecz bezpieczeństwa i obronności.

Proobronne organizacje pozarządowe są integralną częścią systemu obrony narodowej, przyczyniając się do zwiększenia bezpieczeństwa państwa na różne sposoby²⁰. Jednym z nich jest działalność edukacyjna i szkoleniowa. Organizacje takie jak Związek Strzelecki „Strzelec” Organizacja Społeczno-Wychowawcza czy Liga Obrony Kraju (LOK) organizują szkolenia z zakresu obronności, pierwszej pomocy oraz zarządzania kryzysowego. W ten sposób podnoszą kwalifikacje obywateli i przygotowują ich do sytuacji kryzysowych.

Istotnym obszarem działalności organizacji pozarządowych jest także wsparcie logistyczne i techniczne. Federacja Organizacji Proobronnych, zrzeszająca różne organizacje pozarządowe o charakterze proobronnym, współpracuje z Ministerstwem Obrony Narodowej (MON) oraz innymi służbami w zakresie wsparcia logistycznego. Działania te obejmują m.in. pomoc w organizacji ćwiczeń wojskowych oraz udostępnianie infrastruktury technicznej²¹.

18 Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny. Dz.U. 2022 poz. 655, art. 114.

19 N. Tomaszewska, *Organizacje proobronne w polskim systemie prawnym – stan obecny i perspektywy. Analiza polityczna i prawna*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem”, nr 2 (7), 2016, s. 132.

20 A. Soboń, M. Adamczewska, *Organizacje społeczne w realizacji zadań proobronnych*, „Nauki o bezpieczeństwie”, „Civitas et Lex” 2023 / 1(37), s. 29.

21 Powstała Federacja Organizacji Proobronnych, <https://www.polska-zbrojna.pl/Mobile/ArticleShow/15466> [dostęp: 10.07.2024].

Bardzo ważnym obszarem działalności części organizacji proobronnych jest realizacja zadań w systemie mobilizacyjnym. Jednym z kluczowych zadań proobronnych organizacji pozarządowych jest wspieranie systemu mobilizacyjnego. W przypadku sytuacji kryzysowych lub wojennych, organizacje te mogą być włączone do rezerw mobilizacyjnych państwa. Dzięki regularnym szkoleniom i ćwiczeniom, członkowie tych organizacji są gotowi do natychmiastowego działania, co znacząco wzmacnia potencjał obronny kraju.

Jednym z najbardziej powszechnych obszarów, a także istotnych, jest funkcjonowanie organizacji proobronnych w kształtowaniu świadomości obywateli. Organizacje pozarządowe odgrywają kluczową rolę w budowaniu świadomości obronnej społeczeństwa. Poprzez organizację kampanii edukacyjnych i patriotycznych, promują postawy obywatelskie i zwiększają zaangażowanie społeczeństwa w kwestie związane z bezpieczeństwem narodowym²². Przykładem może być działalność stowarzyszenia Obrona Narodowa (ruch na rzecz obrony terytorialnej), które regularnie organizuje szkolenia i warsztaty dotyczące obrony terytorialnej oraz zarządzania kryzysowego²³.

Pomimo wielu sukcesów, proobronne organizacje pozarządowe stoją przed licznymi wyzwaniami. Brak stabilnego finansowania, które jest przyczyną m.in. braku mocnego wsparcia ze strony sektora państwowego, co było widoczne na przestrzeni lat po 1989 roku²⁴. Niewystarczająca integracja z systemem bezpieczeństwa państwa oraz ograniczona infrastruktura to tylko niektóre z problemów, z którymi muszą się mierzyć. Istnieje również potrzeba lepszej koordynacji działań pomiędzy różnymi organizacjami oraz z instytucjami państwowymi, aby w pełni wykorzystać ich potencjał.

Proobronne organizacje pozarządowe stanowią istotny element systemu bezpieczeństwa państwa, wnosząc wkład w edukację, szkolenia, wsparcie logistyczne oraz budowanie świadomości obywatelskiej. Ich działalność znacząco wzmacnia potencjał obronny Polski, jednak, aby w pełni wykorzystać ich możliwości, konieczne jest rozwiązanie istniejących problemów i lepsza integracja z systemem bezpieczeństwa narodowego²⁵. Dzięki odpowiednim reformom i wsparciu ze strony państwa, proobronne organizacje pozarządowe mogą stać się jeszcze bardziej efektywnym narzędziem w budowaniu bezpieczeństwa.

22 Ł. Dryblak, *Definicja i typologia organizacji proobronnej*, [w:] Soloch P., Żurawski vel Grajewski P., Dryblak Ł. (red.) *Organizacje proobronne w systemie bezpieczeństwa państwa. Charakterystyki wybranych armii państw europejskich na tle armii polskiej*, Instytut Sobieskiego, Warszawa 2015, s. 11.

23 Obrona Narodowa, <https://obronanarodowa.pl/misja/> [10.07.2024 r.].

24 Ł. Dryblak, *Organizacje proobronne a państwo polskie, 1989–2015*, [w:] Soloch P., Żurawski vel Grajewski P., Dryblak Ł. (red.) *Organizacje proobronne w systemie bezpieczeństwa państwa. Charakterystyki wybranych armii państw europejskich na tle armii polskiej*, Instytut Sobieskiego, Warszawa 2015, s. 30.

25 T. Banasik, K. Banasik, *Działalność organizacji pozarządowych na rzecz poprawy obronności państwa. Studium przypadku*, „Bezpieczeństwo – teoria i praktyka”, nr. 4 (LIII), 2023, s. 156.

Podsumowanie

Współczesny świat charakteryzuje się wzrostem zagrożeń i ryzyka w różnych obszarach bezpieczeństwa, zarówno na poziomie globalnym, jak i regionalnym. Państwa, aby skutecznie przeciwdziałać tym zagrożeniom, muszą przyjmować elastyczne strategie i angażować różne sektory społeczne. W tym kontekście szczególnie ważne stają się organizacje pozarządowe o charakterze proobronnym, które działają niezależnie od struktur rządowych.

Organizacje te przyczyniają się do podnoszenia poziomu bezpieczeństwa poprzez edukację, szkolenia oraz wsparcie logistyczne i operacyjne. Są one także istotne w kształtowaniu polityk bezpieczeństwa na poziomie lokalnym i narodowym, wnosząc obywatelską perspektywę do planowania strategicznego.

Autorzy podkreślają, że funkcjonowanie organizacji pozarządowych jest możliwe tylko w warunkach demokracji, gdzie istnieją prawne gwarancje podstawowych praw obywatelskich. W Polsce działalność organizacji pozarządowych regulują kluczowe akty prawne, takie jak ustawa o fundacjach, prawo o stowarzyszeniach oraz ustawa o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

NGO działają w wielu obszarach, w tym w promocji aktywności fizycznej, kultury, edukacji, pomocy społecznej, ochrony zdrowia, rozwoju lokalnego, ochrony praw zwierząt oraz promowania równości płci. Ich różnorodna działalność przyczynia się do poprawy jakości życia obywateli oraz wzrostu świadomości społecznej.

W szczególności organizacje proobronne odgrywają kluczową rolę we wspieraniu bezpieczeństwa państwa, angażując się zarówno w bezpośrednie działania obronne, jak i inicjatywy społeczne mające na celu promowanie patriotyzmu i wsparcia dla sił zbrojnych. W ten sposób przyczyniają się do budowania bezpieczniejszej przyszłości dla państwa i jego obywateli.

Należy jednak zwrócić uwagę, że potencjał organizacji pozarządowych, w tym organizacji proobronnych, nie jest wykorzystywany do końca, co niestety jest stratą dla bezpieczeństwa państwa. Wynika to z nieregularnego finansowania czy braku efektywnego uregulowania prawnego, które umieszczałoby precyzyjnie role organizacji proobronnych w systemie bezpieczeństwa państwa. Straty te, niezależnie od rozmiarów, są bardzo istotne, gdyż jeśli chodzi o bezpieczeństwo, należy dążyć do jak największego wykorzystywania wszystkich czynników, które mogą wpłynąć na jego wzrost.

Bibliografia

1. Banasik T., Banasik K., *Działalność organizacji pozarządowych na rzecz poprawy obronności państwa. Studium przypadku*, „Bezpieczeństwo – teoria i praktyka”, nr. 4 (LIII), 2023.
2. Dryblak Ł., *Definicja i typologia organizacji proobronnej*, [w:] Soloch P., Żurawski vel Grajewski P., Dryblak Ł. (red.) *Organizacje proobronne w systemie bezpieczeństwa państwa. Charakterystyki wybranych armii państw europejskich na tle armii polskiej*, Instytut Sobieskiego, Warszawa 2015.
3. Dryblak Ł., *Organizacje proobronne a państwo polskie, 1989–2015*, [w:] Soloch P., Żurawski vel Grajewski P., Dryblak Ł. (red.) *Organizacje proobronne w systemie bezpieczeństwa państwa. Charakterystyki wybranych armii państw europejskich na tle armii polskiej*, Instytut Sobieskiego, Warszawa 2015.
4. Janoś-Kresło M., *Organizacje pozarządowe na rynku usług społecznych w Polsce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2013.
5. Kotnis-Górka E., Wysocki M., *Organizacje pozarządowe. Zarządzanie, kreowanie wizerunku i współpraca z mediami w III sektorze*, Onepress, Warszawa 2011.
6. Leś E., *Od filantropii do pomocniczości. Studium porównawcze rozwoju i działalności organizacji społecznych*, Dom Wydawniczy Elipsa, Warszawa 2000.
7. Pietra M., *Źródła finansowania organizacji pozarządowych w Polsce – na przykładzie województwa podkarpackiego*, „Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy” z. 48(4), 2016.
8. Rogaczewska K., *Organizacje pozarządowe w polityce międzynarodowej*, Uniwersytet Wrocławski, Wrocław 2015.
9. Rogozińska A., *Organizacje pozarządowe wobec kwestii bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej po 1989 r.*, „Społeczeństwo i polityka”, 4(61), 2019
10. Soboń A., Adamczewska M., *Organizacje społeczne w realizacji zadań proobronnych*, „Nauki o bezpieczeństwie”, „Civitas et Lex” 2023 / 1(37), 2023.
11. Strategia bezpieczeństwa narodowego z 2020 r.
12. Tomaszewska N., *Organizacje proobronne w polskim systemie prawnym – stan obecny i perspektywy. Analiza politologiczna i prawna*, „Ante Portas – Studia nad Bezpieczeństwem”, nr 2 (7), 2016.
13. Zalewska K., Ochyra-Żurawska K., Ciekankowski Z., *Organizacje rządowe w systemie bezpieczeństwa państwa*, „Studia Administracji i Bezpieczeństwa”, nr 13, 2022.
14. Ziolo K., *Funkcjonowanie organizacji pozarządowych a motywacje ich uczestników*, „ZN WSH Zarządzanie”, 4, 2016.
15. Zysik-Christ B., *Rola pozarządowych organizacji w systemie bezpieczeństwa publicznego*, Akademia Wojsk Lądowych, Wrocław 2022.

Akty Prawne

1. Decyzja Ministra Obrony Narodowej nr 168/MON z dnia 7 grudnia 2020 r. w sprawie wprowadzenia zasad współpracy resortu obrony narodowej z organizacjami pozarządowymi i innymi partnerami społecznymi, rozdział 1.
2. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483.
3. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach, Dz. U. z 2020 r. poz. 2261.

4. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach. Dz. U. z 2023 r. poz. 166.
5. Ustawa z dnia 11 marca 2022 r. o obronie Ojczyzny. Dz.U. 2022 poz. 655.
6. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Dz.U. 2003 nr 96 poz. 873.

Netografia

1. Dziedziny działań NGO, <https://fakty.ngo.pl/fakt/dziedziny-dzialan-ngo>
2. Obrona Narodowa, <https://obronanarodowa.pl/misja/>
3. Powstała Federacja Organizacji Proobronnych, <https://www.polska-zbrojna.pl/Mobile/ArticleShow/15466>